

KDD v/ Statsråd Bjørn Arild Gram
DiBK

DERES REF.:

VÅR REF.: Heidi Finstad

Oslo, 28. februar 2022

Innspill fra Treindustrien, oppfølging av brannkrav og trekledning

Treindustrien Landsforening (heretter Treindustrien) viser til brev fra Kommunal- og distriktsministeren datert 21. januar som oppfølging av møtet 19. november 2021 om brannkrav og trekledning. Det vises også til tildelingsbrev for DiBK for 2022. Statsråden har bedt direktoratet vurdere om brannkrav i regelverket (TEK) er satt på riktig nivå, eller om det er rom for endringer. Statsråd Gram uttrykker også forståelse for at produsenter skal ha opplevd regelverket som uklart og komplisert å forstå. Derfor kommenterer vi også på forhold knyttet til DOK-forskriften.

Treindustrien er en bransjeorganisasjon for produsenter av byggematerialer i tre med medlemsbedrifter innen treindustri, trelastproduksjon, limtrefabrikker, elementprodusenter, produsenter av CU-impregnert, overflateprodusenter, royalprodusenter mv. Medlemmene er også viktige leverandører av halvfabrikata til annen treforbrukende industri og leverer råvarer til treforedlings-, sponplate- og fiberplateindustrien og produsenter av bioenergi.

Videreføre og utvikle norsk byggeskikk

Trekledning er et vanlig produkt i Norge og karakteristisk i norsk byggeskikk. Tre er et fornybart materiale og bruken av tre i bygg er økende. I de senere årene har industrialisering og økt ferdigstillelsesgrad preget utviklingen. Det innebærer at kledningsprodusenter har gått fra å levere ubehandlet kledning til i større grad å levere kledning som er overflatebehandlet med grunning, mellomstrøk eller ferdig behandlet med toppstrøk, modifisert kledning, CU-impregnert kledning eller royalimpregnert kledning. Det pågår omfattende innovasjonsprosesser i næringen for å kunne møte stadig nye behov som følger av ambisiøse samfunns mål. Overgangen til sirkulær økonomi og krav om reduserte klimagassutslipp ligger eksempelvis til grunn for pågående innovasjonsprosesser som også kledningsprodusenter påvirkes av.

Dokumentasjon og sammenheng mellom regelverk

Uansett innretning av regelverket fremover må regulatoriske ansvarsforhold stå fast. Produsenten forholder seg til forskrift om dokumentasjon av byggevarer (DOK) ved omsetning, og skal dokumentere ytelse ut fra fabrikk ved CE-merking og ytelseserklæring. I tillegg utsteder produsent FDV-dokumentasjon/bruksanvisning.

Treindustrien understreker at en eventuell endring i Byggteknisk Forskrift med veiledning ikke må rukke ved produsentansvaret i henhold til DOK-forskriften. Det vil si at det kun påligger byggevarerprodusenten å dokumentere egenskapene varen har ut fra fabrikk, dvs. omsetning og markedsføring av varen. Hva som skjer med et produkt etter at det er levert fra produsent, er ikke en produktspesifikk problemstilling. Prinsippet er at aktørene som overtar produktet må sørge for å

følge opp eventuell videre behandling i tråd med gjeldende regelverk, slik som byggteknisk forskrift og brann- og eksplosjonsvernslovgivningen. Ansvar for byggevaren går over fra produsent til kjøper når varen er levert. I tillegg har kjøperen en undersøkelsesplikt ved å gjennomføre kvalitetskontroll ved mottak av byggevarene.

Ansvarlig søker har ansvar for at det foreligger dokumentasjon i overensstemmelse med det ferdige byggverket slik det faktisk er utført og som grunnlag for driftsfasen. Ansvarlig søker kan løse dette dokumentasjonskravet på flere måter, eksempelvis ved å utføre egne tester for valgt løsning eller forretningsmessig samarbeid mellom kunde og leverandører av kledning eller maling/beis. Det kan også løses i et samarbeid med ulike kunnskapsmiljø.

Brannsikkerhetsnivå basert på kunnskap og statistikk

Gjennom et markedstilsyn med brannbehandlet kledning ble det i 2019 avdekket at ordinær royalbehandlet kledning var klassifisert feil. Tester viser at royalbehandlet kledning ikke tilfredstiller brannklasse D, men E. Saken har medført stor uro i markedet for kledning og en debatt om hvorvidt testmetodikk og kravene til brannsikkerhet i byggereglene er på riktig nivå og fungerer etter hensikten. Det er også skapt debatter rundt annen overflatebehandlet kledning som er malt, beiset eller modifisert. Saken er kompleks og berører flere fagområder, sikkerhetsaspekter, ulike regelverk, ansvarsforhold og aktører i flere ledd i verdikjeden; kledningsprodusenter, middel- og malingsprodusenter, byggevarekjeder, byggmestere, boligprodusenter, entreprenører, og hus- og byggeiere.

Markedstilsynet med behandlet ytterkledning igangsatt av DiBK i 2021 vil gi kunnskap om eventuelle mangler og svakheter knyttet til produkter, dokumentasjon og gjeldende regelverk. Formålet med regelverket er å ivareta personsikkerhet og sikring av verdier. Kunnskap fra markedstilsynet må også sees i sammenheng med årsaksforhold og brannstatistikk og målet om forebygging når regelverket utvikles. Treindustrien legger til grunn at DiBK samarbeider med DSB for å innrette regelverket slik at sannsynligheten for tap av liv og helse minimeres.

Prinsipielle forhold vektlagt av Treindustrien

1. Boliger og bygg skal være sikre, hvor kravene til brannsikkerhet i byggereglene er på riktig nivå. Det skal være trygt å velge trebaserte løsninger.
2. Ikke forskyve ansvarsforhold mellom aktører i verdikjeder, produsentansvarets avgrensning skal ligge fast.
3. Produsenter og aktører må forholde seg til det til enhver tid gjeldende regelverket, og ansvar som påligger dem.
4. Åpen, etterprøvbare og tverrfaglig forskning og kunnskap samt brannstatistikk skal ligge til grunn for regelverksendringer.
5. Videreføre et funksjonsbasert regelverk.
6. Like konkurransevilkår.
7. Forutsigbarhet i rammevilkår for å fremme innovasjon og investeringer i produktutvikling.
8. Videreføre og utvikle norsk byggeskikk basert på tre, som støtter opp om også økt industrialisering.

9. Videreutvikle regelverket til å bli mer brukervennlig og dermed forståelig gjennom klargjøringer og tilpasninger.

Funksjonsbasert regelverk må videreføres

Byggteknisk forskrift er funksjonsbasert. Det gir like konkurransevilkår og rom for utvikling av produkter og løsninger som fremmer innovasjon. Et funksjonsbasert regelverk gjør det mulig å dokumentere løsninger basert på analyse tilpasset det enkelte bygg. Et funksjonsbasert regelverk er også viktig med tanke på forutsigbarhet, investeringer og produktutvikling.

Boliger mv. bygget etter preaksepterte ytelser reduserer prosjekteringskostnadene i prosjektet og er dermed ofte en kostnadseffektiv måte å oppfylle funksjonskravene i TEK på. I andre tilfeller kan den mest kostnadseffektive løsningen for bygningen oppnås gjennom brannprosjektering. TEK17 med veiledning legger til rette for å skreddersy løsninger så lenge brannsikkerheten kan dokumenteres.

Kunnskapsgrunnlag, involvering og konsekvensvurderinger

Regjeringen jobber for løsninger som ivaretar både produsenter, utbyggere og boligeiere. Ved at den absolutte koblingen mellom DOK-forskriften og TEK i TEK § 3-1 ble endret i 2021 ble det åpnet for løsninger for bygg under oppføring med royalkledning. Det gjorde det mulig for bygg under oppføring med royalkledning å få ferdigattest basert på en brannteknisk analyse, selv om kledningsproduktene var solgt i feil brannklasse. Kledning i klasse E kan benyttes forutsatt en brannteknisk analyse som dokumenterer tilfredsstillende sikkerhetsnivå, mens kledning i klasse D er preakseptert i en del typer bygg.

Regelverksutviklingen som nå diskuteres handler om å finne gode løsninger for markedet framover som både er kostnadseffektive, gir like konkurransevilkår, er lette å forstå og ivaretar brannsikkerheten i bygg på en god måte. Et aktuelt spørsmål er da hva som kan være preaksepterte ytelser, og hva som krever brannprosjektering/analyse.

Det er avgjørende at eventuelle endringer i byggeregelverket bygger på fakta og åpen og etterprøvbart dokumentasjon, og inkluderer konsekvensutredninger og bred involvering også av ulike fagmiljøer. Dette uavhengig av om det gjelder endringer i TEK eller VTEK, fordi saken har stor betydning for mange aktører.

Det pågår flere prosesser som til sammen bidrar til utvikling av kunnskapsgrunnlaget:

1. Det foreligger nye rapporter og tester fra RISE 2021:61 «Vurdering av branntekniske egenskaper til fasadekledning av tre» og 2022:05 «Brann i holrom bak royaloljebehandla kledning av furu» på oppdrag fra Boligprodusentene og tre royalprodusenter. Boligprodusentene har etter dette foreslått endringer i regelverket. Rapportene gir ny kunnskap om brannegenskaper til trekledninger som kan vurderes i arbeidet med eventuelle endringer i preaksepterte ytelser i VTEK.

Følgende forhold knyttet til rapportene fra RISE bør vurderes i forbindelse med regelverks-utvikling:

- a. Ved bruk av royalbehandlet trekledning; hvordan vurderes stråling og risiko for antennelse av nabobygg (varmestråling)? Vil bruk av royaloljebehandlet trekledning få betydning for avstand til nabobebyggelse?
 - b. I RISE sin rapport «*Vurdering av branntekniske egenskaper til fasadekledning av tre*» er det testet et begrenset utvalg av malte og beisede trekledninger. Er testene som er utført representative for det som blir bygget og malt i dag?
 - c. I de nye testene med hulrom er det testet med vindsperre av gips og av trebasert plate. Andre produkter som for eksempel tynne vindsperreduker er ikke testet. Er dette tilstrekkelig for å vurdere brannspredning for andre kombinasjoner enn det som er testet?
 - d. De nyeste testene utført av RISE gir et godt grunnlag for å sammenligne trekledning i klasse D og E knyttet til hulromsproblematikk. Bør det i tillegg utføres fasadetest iht. SP Fire 105 for å få et bredt grunnlag for å vurdere risiko for brannspredning i fasade hvor flere faktorer vurderes i sammenheng?
 - e. Tre er et materiale med stor varians, hvordan er dette hensyntatt i testene som er utført av RISE?
2. DiBK er i gang med tilsyn med utvendig behandlet kledning som vil tilføre nyttig kunnskap om produkter, dokumentasjon og regelverk. Tilsynet inkluderer testing av produkter og vil gi økt kunnskap om ulike behandlinger og trekledningens brannegenskaper.
 3. Treindustrien har gjennom partnerskapet i FRIC nylig søkt Forskningsrådet om midler til et omfattende prosjekt knyttet til trekledning, sirkulær økonomi og brannegenskaper.

Kommentarer til Boligprodusentenes endringsforslag

Boligprodusentene foreslo endringer i både TEK og VTEK i møte med statsråden 19. november 2021.

Boligprodusentene foreslår følgende endring til preaksepterte ytelser under punkt E i veiledningen til utvendige overflater i TEK17 § 11-9 andre ledd:

2. Yttervegg i byggverk i brannklasse 2 og 3 kan ha utvendig overflate som tilfredsstillende klasse D-s3,d0 [Ut 2], når ytterveggen er utformet slik at den hindrer brannspredning i fasaden *(tilsvarer gjeldende punkt 2 bokstav a)*.

3. Yttervegg i

c) byggverk i brannklasse 1, og

d) byggverk i risikoklasse 1, 2 og 4 med inntil fire etasjer og hvor det er liten fare for brannspredning til og fra nabobyggverk,

kan ha behandlet kledning med utvendig overflate klasse E når kledningen er et homogent produkt som i ubehandlet form tilfredsstillende klasse D-s3,d0 og har tilstrekkelig dokumentasjon med stabile prøvingsresultater, jf. EUs byggevareforordning (2011/305/EU). *(Ny)*

Det er en tydeliggjøring av gjeldende preaksepterte ytelse, og tilpasning til norsk byggeskikk.

Denne forståelsen må dekke tiltak oppført etter 2003, da euroklassene ble innført.

Treindustriens kommentarer:

Det er her beskrevet trekledning ved bruk av Euroklasser og definisjoner i EUs byggevareforordning. Det må vurderes i hvilken grad slike «omskrivninger» er brukervennlige, og eventuelle konsekvenser det kan få for brannsikkerheten, både personvern og verdisikring. Kan det være en konsekvens at også andre materialer med verre brannegenskaper kan tolkes inn i denne definisjonen?

Dersom myndighetene ut fra et samlet og bredt kunnskapsgrunnlag vurderer at sikkerhetsnivået i bygg er ivaretatt med trekledning i både klasse D og E, vil det være en mer hensiktsmessig innretning å beholde pkt. 1-4 under preaksepterte ytelser i pkt. E. *Utvendige overflater* i VTEK, og eventuelt legge til et nytt punkt slik:

Punkt 1-4 beholdes. Det legges til ett nytt punkt:

5. Trekledning som i ubehandlet form tilfredsstillende klasse D-s3,d0 kan tillates behandlet, selv om dette kan redusere overflateegenskapene til klasse E. Løsningen kan legges til grunn for yttervegg i

a) Byggverk i brannklasse 1 og boliger inntil 3 etasjer

b) Byggverk i brannklasse 2 og 3, når enten

- ytterveggen er utformet slik at den hindrer brannspredning i fasaden, eller

- byggverket er i risikoklasse 1, 2 og 4 og har inntil fire etasjer, og det er liten fare for brannspredning til og fra nabobyggverk.

For alle tilfeller gjelder krav til overflater i rømningsvei som framgår av tabell 1A og 1B.

Det vil være mer forståelig for brukerne om man bruker begrepet trekledning, når det er det man mener. Begrepsbruken «trekledning» kan gi utfordringer med tanke på et funksjonsbasert og teknologinøytralt regelverk. Myndighetene må gjøre nødvendige avklaringer av hvilke formuleringer som er mulige innenfor regelverkets rammer.

Dersom myndighetene ut fra et samlet og bredt kunnskapsgrunnlag vurderer at sikkerhetsnivået i bygg ikke er ivaretatt med trekledning i både klasse D og E *uten kompenserende tiltak*, kan følgende løsning være aktuell:

Punkt 1-4 beholdes. Det legges til ett nytt punkt:

5. Trekledning som i ubehandlet form tilfredsstillende klasse D-s3,d0 kan tillates behandlet, selv om dette kan redusere overflateegenskapene til klasse E. Løsningen kan legges til grunn for yttervegg i
- Byggverk i brannklasse 1 og boliger inntil 3 etasjer, **forutsatt at det benyttes ubrennbar vindsperre bak kledningen**
 - Byggverk i brannklasse 2 og 3 **forutsatt horisontal brannstopp i hulrom bak fasaden minimum annen hver etasje, og samtidig** når enten
 - ytterveggen er utformet slik at den hindrer brannspredning i fasaden, eller
 - byggverket er i risikoklasse 1, 2 og 4 og har inntil fire etasjer, og det er liten fare for brannspredning til og fra nabobyggverk.

For alle tilfeller gjelder krav til overflater i rømningsvei som framgår av tabell 1A og 1B.

For alle innretninger bør det tydeliggjøres i veiledningen hva som regnes som utvendig rømningsvei for bygninger i brannklasse 1.

Boligprodusentene foreslår en endring av preaksepterte ytelser med tilbakevirkende kraft. Dersom myndighetene endrer regelverket med tilbakevirkende kraft, må det også få virkning for alle aktører. Videre foreslår Boligprodusentene følgende endring i TEK17 § 11-14. Rømningsvei:

Utvendig rømningsveier skal ha overflater som tilfredsstillende klasse B-s3,d0. Dette gjelder vegger og tak som påvirker rømningsikkerheten.

Vi anbefaler videre at veiledningen tydeligere definerer hva som er utvendige rømningsveier, og dermed må ha overflater som tilfredsstillende klasse B-s3.

Treindustriens kommentarer:

Det bør ikke tas inn ytterligere detaljkrav/ytelser i selve forskriftsteksten da dette vil stride mot prinsippet om funksjonsbasert regelverk. Tilfredsstillende sikkerhet (ivaretagelse av funksjonskravet) bør fortsatt være mulig å dokumentere gjennom analyse ved å prosjektere med alternative løsninger. En slik endring vil også være til hinder for utvikling av nye produkter og løsninger. Kravet til overflater i rømningsvei framgår i dagens regelverk av tabell 1A og 1B i veiledningen til TEK. Dette er tilstrekkelig. Det bør imidlertid tydeliggjøres i veiledningen hva som regnes som utvendig rømningsvei for bygninger i brannklasse 1.

Boligprodusentene foreslår også nye preaksepterte ytelser i veiledningen til TEK17 § 11-9 andre ledd knyttet til geometriske forhold:

4. Utstikk større enn 0,3 m i fasader med horisontale brannskiller har utvendig overflate som tilfredsstillende klasse B-s3,d0. (Ny)
5. Utstikk større enn 0,3 m som ligger nærmere enn 2,0 meter fra vertikalt brannskille har utvendig overflate som tilfredsstillende klasse B-s3,d0. (Ny)

Treindustriens kommentarer:

Dette kan være et aktuelt tiltak dersom det vurderes å være behov for å forsterke brannbeskyttelse i fasaden utover dagens krav. VTEK beskriver allerede at dersom man benytter kledning med klasse D i brannklasse 2 og 3, må fasaden utformes slik at den hindrer brannspredning. Tiltaket bør uansett vurderes uavhengig av vurderinger knyttet til brannklasse D og E på kledning.

Dagens regelverk – klargjøring og veiledning

Dersom myndighetene ut fra et bredt og samlet kunnskapsgrunnlag vurderer at dagens preaksepterte ytelser bør opprettholdes, er det behov for veiledning til markedet. Det bør klargjøres hva som er akseptert praksis for etterbehandling av utvendig trekledning ut fra sikkerhetsnivået som er satt. Krav for dokumentasjon av kledning som blir behandlet etter produksjon i fabrikk, må kommuniseres tydelig.

Opprettholdes dagens innretning i VTEK, kan kledning som holder klasse E benyttes. Det forutsetter brannteknisk analyse i prosjektet hvor det eventuelt må gjøres kompensierende tiltak for å ivareta brannsikkerheten.

DOK-forskriften og harmoniserte standarder

Statsråd Gram har uttrykt forståelse for at produsenter har opplevd regelverket som uklart og komplisert å forstå, det er også Treindustriens vurdering. Når man vurderer regelverket for bygg (TEK), er det behov for å finne effektive løsninger for regelverket produsentene forholder seg til ved dokumentasjon av byggevarer (DOK). Det er en utfordring at oppfølging av byggevareforordningen som er implementert i norsk regelverk gjennom DOK-forskriften ikke fungerer tilfredsstillende. Bedriftene er pålagt å følge harmoniserte produktstandarder. Som følge av uoverensstemmelser mellom EU-kommisjonen og det europeiske standardiseringsorganet CEN blir ikke nye versjoner av standardene publisert i Official Journal. Det betyr at standardene ikke henger med i utvikling og innovasjon, og at man må CE-merke etter gamle versjoner.

Det er også viktig med et testregime som er funksjonelt og relevant. I forbindelse med mulig revisjon av byggevareforordningen har Treindustrien blant annet spilt inn til DiBK at det bør ryddes opp i hvilke egenskaper som skal deklarerer i en ytelseserklæring og CE-merking, og at dette bør fremkomme tydelig i standardene. Mandatet fra EU til CEN bør sørge for klarhet og mer enhetlig løsning for dette i standardene. Treindustrien ber myndighetene følge opp dette i det videre arbeidet med Byggevareforordningen i EU.

Det er i tillegg en vesentlig utfordring at presiseringer av hvordan standarder skal brukes og tolkes ikke blir publisert på en slik måte at informasjonen er tilgjengelig for bedriftene. Dette gjelder for eksempel *Guidance Base Item nr. 0272* datert 28. april 2020 som klargjør at behandlet kledning skal testes i system 3, som kun er tilgjengelig for Notified Bodies, altså utpekte kontrollorganer. Trebasert industri og kunnskapsmiljøer som SINTEF og Treteknisk har gjort forsøk på å få en presisering inn i selve produktstandarden EN 14915, men forslaget ble nedstemt i CEN. Det er Treindustriens forståelse at stemmeberettigede fra andre land fryktet at hele standarden ville bli trukket ut av Official Journal dersom man stemte for en endring nå. Slik Treindustrien har forstått situasjonen vil det være nærmest umulig å få gjennom endringer i produktstandarder før prosessen med en mulig revisjon av byggevareforordningen er ferdig, noe som kan ta flere år. Treindustrien verdsetter at statsråden vil ta kontakt med EU-kommisjonen om saken, og ber om at departementet ser på mulige løsninger for å gjøre regelverket mer brukervennlig nasjonalt.

Avslutningsvis

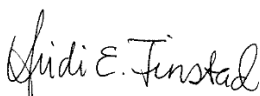
Fokus på trekledning og brannegenskaper er relativt nytt, og kunnskapen utvikles i takt med økt industrialisering. Erfaringer med trekledning i norske bygg er imidlertid svært betydelige og Treindustrien er ikke kjent med at norsk byggeskikk med trekledning utgjør en uakseptabel risiko. Myndighetene må derfor vurdere dokumentasjonskrav opp imot tilgjengelig erfaringsgrunnlag, herunder brannstatistikk, som en naturlig del av en konsekvensanalyse. Bedrifter og bransjer må ikke pålegges uforholdsmessige og kostnadskrevende dokumentasjonskrav. Samtidig er det avgjørende at løsningene og eventuelle endringer man velger er trygge og står seg over tid.

Det pågår debatter hvor det kan stilles spørsmål om regelverket er oversiktlig, klart og tydelig for brukere. For at regelverk skal forstås og etterleves, er det derfor viktig at DiBK bidrar til veiledning av markedet snarest mulig. Dette uavhengig av hva DiBK konkluderer med knyttet til eventuelle endringer i byggereglene. Økt kunnskap om byggeregler og byggesaksprosess i næringen er viktig for at personsikkerhet og sikring av verdier kan ivaretas. Utøvelse av DiBKs veilederrolle vil også være et viktig bidrag for å dempe motsetninger i byggenæringen.

Treindustrien stiller seg til dispensasjon for å bidra med relevant kunnskap og fakta.

Vennlig hilsen

TREINDUSTRIEN

Heidi Finstad

Adm. direktør